

Studiemiddag Grip op Klauwen

Klauwen: rantsoen cruciaal

Klauwproblemen kunnen ontstaan door infecties of beschadigingen. Ook voer speelt een belangrijke rol. „Een goed rantsoen is cruciaal voor de klauwgezondheid.” Dat was de kernboodschap van de studiemiddag Grip op Klauwen. In Abbenbroek kwamen ruim twintig veehouders bijeen op het bedrijf van Jan en Janneke van Kreuningen.

De bijeenkomst in Abbenbroek (ZH) was een initiatief van de Melkvee Academie en was georganiseerd door LTO Noord Projecten, bedrijfsverzorgingsdienst AB Zuid-Holland en Dierenartsenpraktijk 't Groene Hart. Melkveehouder Ard Wolleswinkel van de Melkvee Academie vraagt de veehouders eerst om eens aan te geven waar zij staan, qua klauwgezondheid: gemiddeld, beter dan de rest of juist slechter? Jan van der Kooij uit Schipluiden, die vijftig koeien houdt, beoordeelt de situatie op zijn bedrijf als gemiddeld. „Af en toe een zoolzweer of een tussenklauwontsteking. Ik wil er graag grip op krijgen”, zegt hij. Arie Vaandrager uit Hellevoetsluis laat zijn

koeien twee keer per jaar bekappen. De laatste keer had hij bij acht van de zestig koeien Mortellaro. Daar doet hij weinig bijzonders tegen. „De roosters schoonhouden en incidenteel een voetbad, als het nodig is.” „Gebruiken jullie veel voetbaden?” vraagt Wolleswinkel. Bart van Leeuwen uit Stellendam (170 koeien) vertelt dat hij elke week een formalinevoetbad gebruikt. „Ik heb de koeien al negen jaar binnen en ik heb wel last van Mortellaro. Niet heel erg, maar op deze manier probeer ik het wel in de hand houden.” Gastheer Jan van Kreuningen houdt 75 koeien op zijn bedrijf in Abbenbroek. Hij

vindt dat hij qua klauwgezondheid in de gevarenzone zit. „Mortellaro, zoolzweren, wittelijndefecten: er gaat geen week voorbij waarin we niets uitsnijden.”

Schade

In de ruime skybox, met uitzicht op de koeien, behandelt procesbegeleidster Saskia Scheer van LTO Projecten in vogelvlucht de klauwproblematiek. De ervaring leert dat veehouders de klauwgezondheid op hun bedrijf vaak te rooskleurig inschatten, zegt Scheer. De schade door een kreupele koe bedraagt al gauw 250 tot 300 euro per jaar; een gemiddeld bedrijf met 100 koeien lijdt op

Op de voergang van het bedrijf van Janneke (met rode trui) en Jan van Kreuningen valt het de deelnemers op dat de koeien veel selecteren. „Meer selecteren is meer kans op pensverzuring”, zegt voeradviseur Florus Bouwen van Agrifirm (links, met uitgestoken hand). De 75 koeien lopen in een vier jaar oude stal. Op de inrichting hebben de veehouders weinig aan te merken; er is eigenlijk niets wat zou kunnen leiden tot klauwbeschadigingen.

jaarbasis 4.000 tot 8.000 euro schade door klauwproblemen. Behalve het financiële aspect gaat ook het dierenwelzijnsaspect maatschappelijk steeds zwaarder meetellen, volgens Scheer. Dierenarts Tjessie van der Leij van DAP 't Groene Hart vult aan dat hij op sommige bedrijven wel een op de vier melkgevende koeien kreupel ziet. Dat is niet acceptabel, vindt hij. „We moeten streven naar minder dan 2 procent kreupele koeien per maand.” Klauwaandoeningen zijn onder te verdelen in infectieuze en niet-infectieuze ziekten. De belangrijkste infectieziekten zijn Mortellaro, stinkpoot en tussenklauwontsteking. Die worden veroorzaakt door bacteriën. Hierbij spelen vooral een verlaagde weerstand en/of een verhoogde infectiedruk een rol. Niet-infectieuze aandoeningen zijn bijvoorbeeld zoolzweren, zoolbloedingen en wittelijndefecten. Daarbij zijn er twee mogelijke hoofdoorzaken: het rantsoen en mechanische belasting, zoals staan, stoten en draaien, aldus Scheer.

‘Fikse verbetering’

Saskia Scheer is al 2,5 jaar betrokken bij het project Grip op Klauwen. Doel was om een integrale (advies)aanpak te ontwikkelen, waarmee veehouders de klauwgezondheid op hun bedrijf kunnen verbeteren. Het project is nu bijna afgerond – en met succes. „Van de vijftig deelnemende bedrijven hebben veertig een fikse verbetering gerealiseerd.” Interessant leerpuntje uit het project: als er sprake is van zoolbloedingen en de koeien hebben daar aan één poot last van, dan is het meestal een mechanische oorzaak. Hebben koeien aan meerdere poten zoolbloedingen, dan is de oorzaak waarschijnlijk voedingstechnisch. Wittelijndefecten werden nogal eens gezien bij scherpe draaiingen op het beton bij het verlaten van de melkstal, of bij uitstekende bouten uit het beton. „Voel maar eens met je kousenvoet hoe dat voelt”, schetst ze. Bij plekken waar koeien scherpe draaien moeten maken, kan een rubber mat een simpele oplossing zijn. Een andere bevinding uit het project: veehouders maken nogal eens fouten met formalinevoetbaden: de dosering en/of het vloeistofniveau is te laag, of de frequentie is te laag. „En voetbaden die te lang blijven liggen. Dat worden besmettingsbaden”, aldus Scheer. Als het kan, is het wellicht handig om met twee baden te werken: een voorspoelbad met alleen water om de klauwen schoon te spoelen, gevolgd door een behandelbad met 5 procent formaline. „Het belangrijkste bij het aanpakken

van infectieuze aandoeningen is vooral consequent preventief en curatief blijven werken”, benadrukt ze. „Niet laten versloffen.”

Rantsoen

Dat het rantsoen een belangrijke rol speelt in het vóórkomen en voorkómen van klauwaandoeningen, komt gedurende de middag steeds nadrukkelijker naar voren. Scheer: „Bij bijna alle koeien die aan twee of meer klauwen zoolzweren hebben, is het rantsoen de oorzaak.” Ketose-attentiekoeien in de MPR-uitslagen duiden op koeien die zichzelf te veel weggeven. Scheer: „Reken dan maar dat ze zes weken later zoolbloedingen of zoolzweren krijgen. Die relatie is bijna één op één.” Ook uitschieters in het ureum zijn hier een aanwijzing voor. Een negatieve energiebalans is dus een risicofactor. Koeien die zichzelf weggeven, verbranden niet alleen het vet uit hun rug; ook de dempende laag vetweefsel in de poot wordt dunner. De beentjes in de klauw drukken daardoor meer door in de zool, waardoor die van binnenuit beschadigt, legt klauwverzorgster Florus de Biert van AB Zuid-Holland uit. Een goed rantsoen zorgt er ook voor dat koeien voldoende herkauwen. Tijdens het herkauwen wordt biotine aangemaakt, een stof die helpt de klauwen hard te houden. Een te snel rantsoen, gebrek aan structuur of plotselinge rantsoenveranderingen kunnen ook leiden tot pensverzuring. Dat is een risico voor klauwbevangenheid, vertelt dierenarts Van der Leij.

Koeien binnen

Halverwege de middag gaan de boeren in twee groepen door de stal, om te zien hoe de vlag erbij hangt op het bedrijf van Janneke en Jan van Kreuningen. Jan werkt als inseminator en is veel buiten de deur; Janneke doet het meeste de koeien. Zij vertelt dat er 75 koeien worden gemolken die gemiddeld 8.500 kilo melk geven. Dit jaar hebben ze de koeien voor het eerst binnen gehouden, omdat ze door omstandigheden 12 hectare grasland kwijtraakten. Met 28 hectare en een intensiteit van 23.000 kilo per hectare is het efficiënter om al het gras te maaien. Jan en Janneke voeren gemengd en letten scherp op de kosten. In augustus is besloten om de (dure) maïs in het gemengde rantsoen voor een deel te vervangen door bijproducten. Momenteel voert Janneke bijvoorbeeld naast maïs, gras en graszaadhooi ook bierbostel, aardappelschraapsels en citrusschillen. Eerder voerden ze ook wel spruiten. Alle veranderingen in het rantsoen hebben meer invloed gehad op de klauwgezondheid

dan het opstallen op zich, meent Janneke. „We hebben bijvoorbeeld ook gras moeten aankopen. Daarna zagen we veel meer zoolzweren en wittelijndefecten.”

Code oranje

Dat komt ook naar voren uit de Digiklauwscores van het bedrijf. Janneke heeft dit jaar voor het eerst een koppelbehandeling laten uitvoeren. Daaruit blijkt dat het voor Mortellaro, stinkpoot, zoolbloedingen, wittelijndefecten en tylomen ‘code oranje’ is op het bedrijf. Dat verdient dus aandacht. Bij zoolzweren scoort het bedrijf zelfs rood; daar ligt het grootste knelpunt. Dat is dan ook het eerste wat Janneke wil aanpakken, evenals Mortellaro. Ze strooit al een mengsel van zaagsel en kalk in de boxen om de klauwen ▶

Copyright foto

droog te houden. „Ik wil ook graag op de een of andere manier met voetbaden gaan werken, maar dat is lastig in te passen in onze stal.“

Selecteren

De veehouders gaan de stal in, terwijl de mannen van AB Zuid-Holland onderwijs koeien bekappen en de aandoeningen laten zien. Het eerste wat de bezoekers op de voergang opvalt, is dat de koeien behoorlijk selecteren in het gemengde rantsoen. Er zitten beste gaten in de voerhoop voor het voerhek. Het lijkt erop dat de koeien vooral tuk zijn op de suikerrijke citruschillen. Voeradviseur Florus Bouwen van Agrifirm geeft aan dat sommige koeien een veel suikerrijker rantsoen weten te bemachtigen dan andere. „Meer uitzoeken is meer kans op pensverzuring.“ Tevens valt het de veehouders op dat lang niet alle koeien liggen te herkauwen. Maar dat kan ook te maken hebben met al het vreemde volk op de voergang, waardoor de koeien niet helemaal op hun gemak zijn, meent gastheer Jan van Kreuningen.

Balans

Na afloop maken de veehouders in de skybox nog even de balans op. Een deelnemer zegt dat hij eigenlijk niet snapt waar de problemen op het bedrijf vandaan komen: de stal is redelijk nieuw en ziet er goed uit, er is voldoende ruimte om uit de zij-aan-zijmelkstal weg te lopen. Eigenlijk zijn er geen duidelijk aanwijsbare punten waardoor klauwproblemen zouden kunnen ontstaan. „Alleen het rantsoen: koeien

selecteren wel veel.“

Ook Jan van der Kooij uit Schipluiden vermoedt dat voeding de grootste oorzaak is. „Ik zie vooral de droge koeien weinig herkauwen. Voeding moet in balans zijn, dat is heel belangrijk.“

Dat de koeien veel selecteren, kan ook een kwestie van gewenning zijn, denkt voeradviseur Bouwen van Agrifirm. „Ze weten dat er hier regelmatig wat lekkers door het rantsoen zit, zoals spruiten of aardappelen. Daar gaan ze naar op zoek.“ Gemengd voeren is ook vaak een kwestie van: wat is op dit moment goedkoop en goed te voeren. Dat is niet altijd het optimale rantsoen, stelt Saskia Scheer. „Maar juist als je gemengd voert“, zegt een veehouder, „moet je dat wat je aankoopt toch kloppend kunnen maken?“ Jan van Kreuningen erkent dat de veehouder daar wel een punt heeft. „Door de ontstane situatie zijn we inderdaad nog een beetje zoekend naar het juiste rantsoen. Het heeft z'n tijd nodig.“ Algemeen is de conclusie dat het rantsoen op het bedrijf de grootste factor is.

Eyeopener

Achteraf praten een paar boeren nog wat na. Dat je ook kunt kijken naar ketose-koeien en pieken in het ureum in de gaten moet houden, is voor de deelnemers wel een eyeopener. „Ik wist dat niet“, zegt Bart van Leeuwen. Hij melkt in Stellendam 170 koeien en heeft ze al jaren binnen. „Ik besteed nu wel meer aandacht aan de klauwen; ik til toch wel een aantal koeien per week op.“ Van Leeuwen doet ook mee met Digiklauw. Hij houdt de klauwgezondheid goed bij.

„Maar ik zit er ook kort bovenop: een koe met Mortellaro behandel ik meteen, anders wordt het steeds erger.“

Roosters slijpen

Arie Vaandrager is ook tevreden over de klauwgezondheid van zijn koeien. Hij is een jaar geleden overgegaan naar een nieuwe stal. Vaandrager vertelt dat hij toen eerst met een ijzeren staaf alle sleuven van de roostervloer langs is gegaan, om met de staaf de scherpe randjes eraf te slijpen. „Kostte behoorlijk wat tijd, maar het is de moeite waard.“

De verse betonroosters heeft hij ook behandeld met een rugspuit met een formalinemengsel. „In vers beton zit een stof die heel scherp reageert met mest en urine, dan ontstaat een scherp zuur“, weet hij. „Met formiline neutraliseer je dat effect.“

Twee keer per jaar doet hij een koppelbehandeling, maar klauwproblemen heeft hij niet veel. „Ik heb dit jaar ook vrij grove kuilen; het rantsoen is zeker niet te snel.“ Dat is best, vindt de robotmelker: goed voor de robotbezoeken.

Ook gastheer Jan van Kreuningen schuift nog even aan. Hij zegt toch beperkt te zijn in de mogelijkheden om het rantsoen te veranderen. „En op zich vind ik dat plukken en zoeken van de koeien niet erg. Als het maar geen nadelige gevolgen heeft voor de melkproductie. Je probeert ook genoeg eiwit erin te houden.“ Maar de juiste balans vinden tussen een rantsoen dat én goed melkt én geen negatieve effecten heeft op de klauwgezondheid, is nog wel een uitdaging, erkent hij. ■

Copyright foto

Tijdens de bijeenkomst behandelt Jacob de Biert van AB Zuid-Holland een koe met een doorgebroken zoolzweer. Die krijgt een blokje om de ontstoken klauw te ontlasten. Het blokje zal er met een week of vier vanzelf afslipen.